

NARODOWY
BANK POLSKI

Maj 2025 r.

Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2024 r.

Maj 2025 r.

Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2024 r.

Departament Systemu Płatniczego

Narodowy Bank Polski

00-919 Warszawa

ul. Świętokrzyska 11/21

tel.: +48 22 185 10 00

faks.: +48 22 185 10 10

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2025

Spis treści

Wprowadzenie	2
Synteza	3
1 Sprawy organizacyjne	4
1.1 Skład Rady	4
1.2 Organizacja prac Rady	4
2 Prace merytoryczne	6
2.1 Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego	6
2.2 Rozwój i bezpieczeństwo obrotu płatniczego	8
Załącznik nr 1. Członkowie Rady oraz osoby zastępujące członków Rady w 2024 r.	14
Załącznik nr 2. Lista tematów rozpatrywanych na posiedzeniach Rady w 2024 r.	16
Wykaz stosowanych skrótów	18

Wprowadzenie

Rada ds. Systemu Płatniczego jest organem opiniodawczo-doradczym przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego. Rada została utworzona na podstawie *uchwały Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego*. Obowiązek przyjmowania przez Radę, na jej pierwszym posiedzeniu w danym roku, sprawozdania z działalności Rady w roku poprzednim, a następnie przedstawiania go Zarządowi NBP do zatwierdzenia, wynika z § 16 ust. 2 Regulaminu działania Rady ds. Systemu Płatniczego.

Synteza

W 2024 r. Rada prowadziła działalność odpowiadającą zakresowi jej zadań, określone w *uchwale Nr 14/98 Zarządu NBP w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego (z późn. zm.)*. Rada stanowiła forum wymiany informacji i poglądów w sprawach istotnych dla funkcjonowania polskiego systemu płatniczego. W kwestiach tych Rada wypracowywała opinie i wnioski, w tym m.in. pozytywnie zaopiniowała przedstawione w półrocznych materiałach oceny funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce.

W 2024 r. Rada odbyła cztery posiedzenia: 24 kwietnia, 16 lipca, 29 października i 17 grudnia. Po każdym posiedzeniu był publikowany komunikat prasowy oraz był sporządzany protokół. W omawianym okresie Rada rozpatrzyła 37 tematów. Materiały kierowane do Rady opracowały: KDPW, KIR, MF, NBP, RF, UKNF i ZBP, a także FPB (podmiot niemający przedstawiciela w Radzie).

W roku sprawozdawczym w pracach Rady dominowały tematy dotyczące rozwoju krajowego systemu płatniczego, w tym dostosowania jego uczestników do zmian regulacyjnych lub technologicznych. Istotnym, dyskutowanym na posiedzeniach Rady, zagadaniem odnoszącym się do rozwoju infrastruktury płatniczej były plany i przygotowania KIR do wprowadzenia nowego formatu komunikatów XML w systemie Elixir. Rada zapoznała się ze stanem przygotowań krajowego sektora bankowego do implementacji przepisów rozporządzenia DORA, a także z działaniami w obszarze dostępności usług finansowych dla osób z niepełnosprawnościami. W 2024 r. Rada omówiła inicjatywy wspierające płatności elektroniczne i działania służące upowszechnianiu płatności bezgotówkowych. Tematem dyskusji były też nowe rozwiązania w organizowanym przez KDPW systemie rozrachunków papierów wartościowych.

Na posiedzeniach Rady omówiono wyniki kolejnych edycji badań NBP – badania opinii publicznej dotyczącego znaków pieniężnych będących w obiegu gotówkowym oraz badania zwyczajów płatniczych w Polsce, w którym m.in. przeanalizowano zmiany w wykorzystywaniu przez Polaków poszczególnych metod płatniczych. W okresie sprawozdawczym Rada zajmowała się również zagadnieniami dotyczącymi bezpieczeństwa płatności i cyberbezpieczeństwa podmiotów świadczących usługi płatnicze.

Rada ds. Systemu Płatniczego postanawia przyjąć sprawozdanie z działalności Rady w 2024 r. i przedstawić je Zarządowi Narodowego Banku Polskiego z wnioskiem o jego zatwierdzenie.

1 Sprawy organizacyjne

1.1 Skład Rady

W 2024 r. Rada liczyła 17 Członków, reprezentujących: Bank BNP Paribas Bank Polska S.A., Bank Polska Kasa Opieki S.A., Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., Komisję Nadzoru Finansowego, Komitet Agentów Rozliczeniowych, mBank S.A., Ministerstwo Finansów, Narodowy Bank Polski, Poczta Polska S.A., Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski S.A., Rzecznika Finansowego, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Związek Banków Polskich.

W 2024 r. nowymi członkami Rady zostali:

1. Pan Jurand Drop, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (od 12 lutego),
2. Pan Cezary Kocik, Prezes Zarządu mBanku S.A. (od 5 lipca),
3. Pan Szymon Midera, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A. (od 26 marca),
4. Pan Sebastian Mikosz, Prezes Zarządu Poczty Polskiej S.A. (od 15 lutego),
5. Pan Cezary Stypułkowski, Prezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki S.A. (od 8 listopada).

Skład osobowy Rady w 2024 r. przedstawiono w załączniku nr 1.

1.2 Organizacja prac Rady

W 2024 r. Rada odbyła cztery posiedzenia: 24 kwietnia, 16 lipca, 29 października i 17 grudnia. Trzem posiedzeniom przewodniczył Pan Rafał Sura, Przewodniczący Rady, Członek Zarządu NBP. Posiedzeniu, które odbyło się w kwietniu, przewodniczył Pan Tadeusz Białek, Zastępca Przewodniczącego Rady, Prezes Związku Banków Polskich. Po każdym posiedzeniu Rada przyjmowała komunikat, który następnie był publikowany na stronie internetowej NBP¹.

Przewidywane do rozpatrzenia przez Radę tematy i materiały zostały określone w *Planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2024 roku*. Plan obejmował 39 tematów (do dyskusji na posiedzeniach i o charakterze informacyjnym). Plan ten został przyjęty przez Radę na posiedzeniu 24 kwietnia 2024 r.

Jeden z tematów, opracowany przez Grupę Roboczą ds. Bezpieczeństwa Płatności *Raport na temat zastosowania analiz behawioralnych w ograniczaniu transakcji oszukańczych w płatnościach bezgotówkowych w Polsce*, zaplanowany do dyskusji na lipcowym posiedzeniu Rady został wycofany z porządku posiedzenia. Efekty prac grupy, w tym wnioski zawarte w opracowywanym raporcie, były wcześniej omawiane przez Radę, tj. na posiedzeniu w grudniu 2023 r. Finalna wersja

¹ Komunikaty dostępne są pod adresem: <https://nbp.pl/system-platniczy/rada-ds-systemu-platniczego/komunikaty-rady-ds-systemu-platniczego/>

materiału przygotowanego przez wspomnianą Grupę została przekazana Członkom Rady w październiku 2024 r. do konsultacji w procedurze pisemnej.

Jednocześnie jeden z tematów ujętych w planie lipcowego posiedzenia w części tematów niewymagających dyskusji został przeniesiony do części dyskusyjnej. Ponadto, z posiedzeń Rady wycofane zostały zaplanowane na 2024 r. dwa tematy niewymagające dyskusji. Na grudniowym posiedzeniu Rada omówiła plany KIR dotyczące zmiany formatu komunikatów w systemie Elixir. Temat nie był ujęty w planie prac na grudzień 2024 r., ale stanowił kontynuację zagadnienia dyskutowanego na czerwcowym posiedzeniu Rady.

W 2024 r. Rada podjęła łącznie 37 tematy, przy czym 15 z nich omówiono w części dyskusyjnej posiedzeń (trzy z nich dotyczyły organizacji pracy Rady), zaś 22 miało charakter informacyjny. Materiały kierowane do Rady zostały przygotowane przez: KDPW, KIR, MF, NBP, RF, UKNF i ZBP, a także FPB (podmiot niemający przedstawiciela w Radzie). Listę tematów będących przedmiotem prac Rady zawiera załącznik nr 2.

2 Prace merytoryczne

W 2024 r. na posiedzeniach Rady omawiano następujące tematy:

1. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego.
2. Rozwój i bezpieczeństwo płatności, w tym według kolejności rozpatrywania:
 - a. działania UKNF w zakresie cyberbezpieczeństwa podmiotów rynku finansowego,
 - b. rekomendacje dotyczące działań dostawców usług płatniczych w przypadku informacji o kompromitacji danych instrumentu płatniczego,
 - c. analizy i plany KIR dotyczące zmiany formatu komunikatów w systemie Elixir (temat rozpatrywany dwukrotnie),
 - d. badanie opinii publicznej dotyczące znaków pieniężnych będących w obiegu,
 - e. dostępność usług finansowych dla osób z niepełnosprawnościami,
 - f. zwyczaje płatnicze w Polsce w 2023 r.,
 - g. nowe inicjatywy wspierające płatności elektroniczne,
 - h. przygotowanie polskiego sektora bankowego do wypełniania wymogów rozporządzenia DORA,
 - i. nowe rozwiązania wspierające system rozrachunku papierów wartościowych KDPW.

W dalszej części sprawozdania syntetycznie opisano przebieg dyskusji w odniesieniu do tych tematów.

Materiały rozpatrywane przez Radę, które nie były kierowane do dyskusji, dotyczyły m.in.: zjawiska dyskryminacji IBAN, podejmowanych w 2024 r. inicjatyw edukacyjnych dotyczących systemu płatniczego, funkcjonowania Sektorowego Centrum Usług ALM, realizacji projektu SORBNET3, nadzoru systemowego w zakresie polskiego systemu płatniczego oraz transakcji oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych.

2.1 Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego

Na posiedzeniu 24 kwietnia 2024 r. Rada zapoznała się z *Oceną funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2023 r.*, a 29 października 2024 r. z *Oceną funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2024 r.* W obu przypadkach Rada pozytywnie zaopiniowała przygotowane w NBP materiały przedstawiające ocenę funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce².

Podczas prezentacji tych materiałów omówiono najważniejsze wydarzenia, działania i tendencje w polskim systemie płatniczym w II półroczu 2023 r. i I półroczu 2024 r. Wśród ważnych inicjatyw, które będą miały wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w przyszłości, wskazano na kontynuowanie przez NBP prac w ramach projektu SORBNET3 oraz prowadzenie

² Zatwierdzone przez Zarząd NBP oceny funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce dostępne są pod adresem: <https://nbp.pl/system-platniczy/dane-i-analizy/ocena-funkcjonowania-systemu-platniczego/>

przez KIR konsultacji ze środowiskiem bankowym dotyczących migracji systemu Elixir na komunikaty w formacie XML, zgodnym z normą ISO 20022.

Najważniejszą zmianą w regulacjach UE, mającą istotne znaczenie dla krajowego systemu płatniczego, było wejście w życie przepisów rozporządzenia dotyczącego polecenia przelewu natychmiastowego w euro (IPR). Określa ono m.in. wymogi dotyczące odbierania i wysyłania takich przelewów. W prezentowanych materiałach zwrócono uwagę na terminy obowiązywania nowych wymogów dla dostawców usług płatniczych ze strefy euro i spoza niej. Omówiono główne zmiany wprowadzone tym rozporządzeniem w dyrektywach PSD2 i SFD, dotyczące umożliwienia instytucjom płatniczym oraz instytucjom pieniądza elektronicznego ubiegania się o uczestnictwo w wyznaczonych systemach płatności. Zwrócono uwagę, że wspomniane zmiany nie oznaczają automatycznego przyznania tym podmiotom dostępu do systemów prowadzonych przez banki centralne. Do systemu RTGS będą przyjmowane tylko te podmioty, które spełnią warunki i kryteria uczestnictwa określone przez operatora systemu. Wskazano, że dla wprowadzenia w Polsce omawianych rozwiązań konieczne są zmiany w przepisach krajowych.

Wśród głównych krajowych zagadnień prawnych omówiono: wejście w życie ustawy o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze, prace nad projektem ustawy o rynku kryptoaktywów, umożliwiającej pełną implementację w Polsce rozwiązań wynikających z rozporządzenia MiCA, oraz prace nad projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego, a także wyzwania związane z wypełnianiem wymogów rozporządzenia DORA.

Omówiono zmiany wolumenu i wartości zleceń płatniczych realizowanych w poszczególnych krajowych systemach płatności. Podkreślono, że największa dynamika wzrostu średniej dziennej liczby zleceń wystąpiła w systemach płatności Express Elixir oraz BLIK. Zaprezentowano także dane o liczbie i wartości transakcji poszczególnymi instrumentami przetworzonych w systemach rozrachunku KDPW i rozliczeń KDPW_CCP oraz odnotowano wyzwania stojące przed infrastrukturą potransakcyjną, m.in. wynikające z rozważanego skrócenia cyklu rozrachunkowego w UE. Podkreślono, że wszystkie omawiane systemy funkcjonowały bez zakłóceń i stabilnie obsługiwały przetwarzane płatności i transakcje.

Przedstawiono szczegółowe statystyki odnoszące się do liczby bankomatów i skali transakcji bankomatowych, zwrócono przy tym uwagę na postępującą w ostatnich latach koncentrację na rynku bankomatowym, na którym wiodącą pozycję uzyskali niebankowi operatorzy bankomatów. Zaprezentowano dane o liczbie rachunków bankowych i kart płatniczych, a także o skali korzystania z usługi *cash back*. Odnotowano bardzo dużą popularność w Polsce transakcji zbliżeniowych, co potwierdza ich wysoki udział w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych.

Omówiono skalę transakcji oszukańczych w Polsce i wprowadzone z początkiem 2024 r. zmiany w metodyce opracowywania danych o tych transakcjach. Zwrócono uwagę na wysoki udział oszustw dokonanych z zastosowaniem socjotechniki w ogóle oszustw z wykorzystaniem polecenia

przelewu. Przedstawiono statystyki EBC i EBA dotyczące tego zjawiska w państwach UE, wskazując przy tym, że Polska ma jedno z najniższych w UE wskaźników takich transakcji.

Zaprezentowano najważniejsze wyniki analizy opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (według danych na 31 grudnia 2023 r.). Podkreślono, że w 2023 r. wyraźnie wzrosły średnie opłaty za prowadzenie rachunku i obsługę wydanej do niego karty w ofercie standardowej dla osób fizycznych.

W podsumowaniu prezentowanych ocen stwierdzono, że w analizowanych okresach poszczególne elementy polskiego systemu płatniczego funkcjonowały bezpiecznie i prawidłowo wypełniały swoje funkcje, a jego rozwój odbywał się bez zakłóceń i przy rosnącym znaczeniu nowoczesnych usług. Projekty infrastrukturalne, w obszarze płatności oraz rozliczeń i rozrachunku transakcji papierami wartościowymi, uwzględniały nowe wymagania regulacyjne i standardy rynkowe.

2.2 Rozwój i bezpieczeństwo obrotu płatniczego

2.2.1 Działania UKNF w zakresie cyberbezpieczeństwa podmiotów rynku finansowego

Przedstawiciel Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego podsumował działania CSIRT KNF, które obejmują m.in.: koordynację obsługi zagrożeń i poważnych incydentów w podmiotach rynku finansowego, wyszukiwanie i analizę zagrożeń, opracowywanie rekomendacji oraz ostrzeżeń dla sektora, monitorowanie i analizę działań cyberprzestępców wyłudzających środki finansowe, wykrywanie i blokowanie stron o charakterze oszukańczym (*phishing*), analizę złośliwego oprogramowania w kontekście bezpieczeństwa środków finansowych, działalność edukacyjną i publikację ostrzeżeń w mediach społecznościowych.

Poinformowano, że dzięki interwencjom CSIRT KNF zablokowano ponad 30 tys. domen phishingowych. Przedstawiono najczęściej wykorzystywane mechanizmy oszukańcze, stanowiące zagrożenia dla klientów. Omówiono działania w mediach społecznościowych mające na celu ograniczanie tego zjawiska oraz efekty współpracy z podmiotami zarządzającymi serwisami społecznościowymi. Zaprezentowano zawartość portalu poświęconego cyberbezpieczeństwu oraz podsumowano działania edukacyjne. Poinformowano o pracach nad przygotowaniem listy dobrych praktyk w związku ze wzrostem zagrożeń atakami typu DDoS oraz o działaniach w zakresie monitorowania i analizy nowych zagrożeń, np. wynikających z rozwoju sztucznej inteligencji, która coraz częściej jest wykorzystywana przy dokonywaniu oszustw.

2.2.2 Rekomendacje dotyczące działań dostawców usług płatniczych w przypadku informacji o kompromitacji danych instrumentu płatniczego

Przedstawiciele Rzecznika Finansowego poinformowali o wynikach ankiety przeprowadzonej wśród 23 największych banków na temat ich reakcji na informację o wycieku danych dotyczących instrumentów płatniczych. Wyniki ankiety skłoniły RF do przygotowania projektu rekomendacji, których celem jest ujednolicenie działań dostawców usług płatniczych, zwiększenie

bezpieczeństwa klientów podmiotów rynku finansowego i podniesienie zaufania do sektora finansowego.

Omówiono najważniejsze, opracowane przez RF, rekomendacje, które miałyby być skierowane do banków, SKOK, instytucji płatniczych i instytucji pieniądza elektronicznego. Dotyczą one m.in. informowania klienta o wycieku danych i związanym z tym ryzyku, możliwej blokady instrumentu płatniczego, a także opłat pobieranych od klienta za wymianę instrumentu płatniczego w przypadku wycieku danych o nim.

W dyskusji wskazano na potrzebę skierowania proponowanych rekomendacji do dalszych konsultacji środowiskowych. Podkreślono także, że intencją ich przygotowania jest ujednolicenie praktyk rynkowych, tak aby każdy klient w sytuacji wycieku danych o instrumencie płatniczym był traktowany w taki sam sposób.

2.2.3 Analizy i plany KIR dotyczące zmiany formatu komunikatów w systemie Elixir

Przedstawiciele Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. omawiali wyniki analiz dotyczących rozważanej zmiany formatu komunikatów w systemie Elixir na format XML, zgodny z normą ISO 20022, a także plany przygotowań KIR do tej zmiany.

Przedstawiono wyniki dwóch badań ankietowych, przeprowadzonych przez KIR we współpracy z ZBP, wśród uczestników systemu. W szczególności omówiono identyfikowane korzyści, ryzyka i szacunkowe koszty związane ze zmianą standardu komunikatów. Wyniki ankiet potwierdziły potrzebę migracji na nowy standard komunikatów. Format XML został uznany za najbardziej optymalne rozwiązanie pod względem jego elastyczności i możliwości rozwojowych. Wspomniane wyniki pomogły także określić odpowiedni termin wprowadzenia nowych komunikatów (po uruchomieniu systemu SORBNET3) i metodę migracji (*big bang*).

Poinformowano, że plany dotyczące zmiany formatu komunikatów w systemie Elixir uzyskały poparcie NBP i KNF oraz zostały zaaprobowane przez Radę ds. Usług Płatniczych, a w październiku 2024 r. zatwierdzone przez Radę ZBP. Zgodnie z ustaleniami środowiska bankowego, zmiana struktury komunikatów z formatu CSV na format XML powinna nastąpić nie później niż do połowy 2027 r.

W ocenie KIR skala przedsięwzięcia wymaga skomplikowanych, długotrwałych oraz kosztownych działań w całym procesie przetwarzania i rozliczeń płatności oraz zaangażowania wielu podmiotów sektora bankowego. Migracja ma być poprzedzona kilkumiesięcznymi testami (z udziałem NBP jako operatora systemu SORBNET3) przetwarzania płatności bazujących na nowym formacie komunikatów, co oznacza dla banków równoległe kierowanie zleceń do środowiska produkcyjnego i testowego.

Przedstawiono wstępny harmonogram projektu zmiany formatu komunikatów w systemie Elixir oraz stan prac po stronie KIR. Wprowadzenie komunikatów w formacie XML będzie wymagało zmiany funkcjonalnej aplikacji centralnej Elixir oraz aplikacji użytkownika. Utrzymany zostanie

sesyjny tryb rozliczeń zleceń prowadzony w trzech sesjach rozrachunkowych dziennie. Planowana jest kontynuacja udostępnienia dla systemów sesyjnych KIR wspólnej platformy technologicznej.

2.2.4 Badanie opinii publicznej dotyczące znaków pieniężnych będących w obiegu

Przedstawicielka Narodowego Banku Polskiego zaprezentowała wyniki przeprowadzonej w 2023 r. kolejnej edycji badania opinii publicznej, dotyczącego znaków pieniężnych będących w obiegu gotówkowym.

Wskazano, że odsetek respondentów deklarujących używanie wyłącznie gotówki w realizacji codziennych transakcji płatniczych wyniósł około 8,3%. Uzyskane wyniki pokazują, że grupa osób płacących bezgotówkowo cały czas rośnie i w 2023 r. stanowiła 58,3% badanych (grupa osób płacących głównie gotówkowo stanowi około 30%).

Przedstawiono wyniki dokonanej przez respondentów oceny dostępu do gotówki przez wybrane kanały (bankomaty, placówki bankowe, placówki Poczty Polskiej S.A. i transakcje typu *cashback*). Rezultaty te potwierdzają, że najwyżej ocenianym miejscem dostępu do gotówki jest bankomat. Przedstawiono motywy wyboru konkretnego punktu dostępu do gotówki. Omówiono przyczyny niewielkiej popularności usługi *cash back* i odmawiania przyjmowania płatności gotówką.

Zaprezentowano dane o odłożonych przez Polaków kwotach gotówki na tzw. wszelki wypadek i o gromadzonych monetach. Z pozyskanych w badaniu danych wynika, że dla prawie 60% respondentów polski banknot jest symbolem narodowym, a ponad 40% badanych związanych jest emocjonalnie z polską walutą.

2.2.5 Dostępność usług finansowych dla osób z niepełnosprawnościami

Przedstawiciele Rzecznika Finansowego omówili zadania, jakie będą realizowane od końca czerwca 2025 r. w związku z nową rolą nadzorczą Rzecznika oraz przybliżyli przewidziane prawem instrumenty nadzoru, takie jak: nakaz zapewnienia dostępności, zakaz oferowania lub świadczenia usługi oraz powiadomienie konsumentów o niespełnianiu wymogów dostępności. Poinformowano o wynikających z *ustawy o zapewnieniu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze* wymogach dla usługodawców w obszarze informowania klientów o dostępności usług.

Przedstawiono listę objętych wspomnianą ustawą usług bankowości detalicznej świadczonych na rzecz konsumentów, w tym usług płatniczych i pieniądza elektronicznego, a także wykorzystywanych do tego urządzeń, takich jak terminale płatnicze, bankomaty, czy wpłatomaty.

Omówiono dotychczasowe działania RF w obszarze dostępności, obejmujące konsultacje z ZBP, spotkania z przedstawicielami rynku oraz przeprowadzenie wśród banków badania na temat dostępności usług. Z badań tych wynika, że znaczna grupa banków zapewnia dostępność swoich usług na wysokim poziomie.

Przedstawiono planowane działania RF, takie jak: współpraca z organizacjami pozarządowymi, urzędami i sektorem finansowym, a także opracowanie katalogu dobrych praktyk oraz inicjowanie projektów badawczych, informacyjnych i edukacyjnych.

2.2.6 Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2023 r.

Przedstawiciel Narodowego Banku Polskiego przedstawił wyniki czwartego badania zwyczajów płatniczych Polaków. Celem zrealizowanego przez NBP badania było zebranie informacji dotyczących stosowania i postrzegania poszczególnych metod płatności detalicznych. Dzięki dwuczęściowej konstrukcji badania możliwe było skonfrontowanie deklaracji dotyczących preferowanych metod płatności (ankieta) z rzeczywistymi zachowaniami konsumentów (trzydniowe badanie dzienniczkowe). W badaniu uwzględniono również ocenę wiedzy finansowej uczestników, która determinuje zachowania płatnicze.

Badanie potwierdziło silne przywiązanie Polaków do gotówki (prawie każdy ankietowany korzystał z niej w ostatnim roku), coraz większe wykorzystanie kart płatniczych oraz rosnącą popularność systemu BLIK. Odnotowano również malejącą popularność polecenia zapłaty.

W porównaniu z wynikami poprzedniej edycji badania spadł odsetek osób korzystających wyłącznie z gotówki. Były to najczęściej osoby starsze, słabiej wykształcone, z niską wiedzą finansową oraz mieszkające na terenach wiejskich i w małych miejscowościach. Badanie potwierdza, że od kilkunastu lat stopniowo maleje wykorzystanie gotówki w fizycznych punktach handlowo-usługowych, urzędach oraz w płatnościach między osobami.

Wykorzystanie gotówki i bezgotówkowych instrumentów płatniczych istotnie różni się w poszczególnych grupach wiekowych. Wśród osób do 40 lat rośnie liczba transakcji bezgotówkowych oraz wykorzystanie płatności mobilnych BLIK. W przypadku płatności zdalnych największy rozwój w latach 2020-2023 dotyczył niekartowych płatności mobilnych (usługi w systemie BLIK są aktualnie podstawową metodą płatności w sektorze e-commerce) i płatności kartami płatniczymi.

Z danych opisujących poziom ubankowienia i ukartowienia wynika, że nadal istnieje dość liczna grupa osób nieposiadających rachunku płatniczego. W konsekwencji znaczna część dorosłego społeczeństwa nie może korzystać z bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w tym również z kart płatniczych (w 2023 r. dotyczyło to ponad 13% badanych).

2.2.7 Nowe inicjatywy wspierające płatności elektroniczne

Przedstawicielka Fundacji Polska Bezgotówkowa zaprezentowała status i efekty podejmowanych przez Fundację działań, ukierunkowanych na zwiększenie akceptowalności kart płatniczych w Polsce, zwłaszcza w branżach związanych z usługami, gastronomią i w małych punktach handlowo-usługowych. Omówiono rezultaty *Programu Polska Bezgotówkowa* – podwojenie liczby terminali płatniczych w okresie siedmiu lat działania tego programu. Jego wyniki przekładają się m.in. na unowocześnienie infrastruktury płatniczej, wzrost konkurencyjności MŚP, redukcję szarej strefy, cyfryzację urzędów i wzrost innowacyjności.

Zaprezentowano Mapę Polski Bezgotówkowej z nasyceniem terminalami płatniczymi na tysiąc mieszkańców w ujęciu powiatowym. Zaznaczono, że redukcja tzw. białych plam w sieci akceptacji przełożyła się na dwukrotny wzrost transakcji kartami płatniczymi, a liczba terminali płatniczych (na tysiąc mieszkańców) plasuje Polskę na szóstym miejscu wśród państw UE.

Przedstawiono przygotowywane działania Fundacji, które wpisują się w program KE *Droga ku cyfrowej dekadzie*, a także plany wspierania urzędów w cyfryzacji przez wprowadzenie płatności bezgotówkowych w portalach centralnych oraz samorządowych, takich jak mObywatel i eUrząd, oraz plany współpracy z samorządami w zakresie płatności *Smart city*. Plany działań obejmują także rozwój płatności bezgotówkowych w obszarze *e-commerce*, zwiększanie bezpieczeństwa płatności kartowych *online* dzięki usłudze *Click-to-Pay* oraz wsparcie akceptantów w zakresie usługi *cashback*.

2.2.8 Przygotowanie polskiego sektora bankowego do wypełniania wymogów rozporządzenia DORA

Przedstawiciel Związku Banków Polskich przedstawił najważniejsze informacje na temat stanu przygotowań krajowego sektora bankowego do wypełniania, wchodzących w życie 17 stycznia 2025 r., wymogów rozporządzenia DORA³. Wskazano, że największym wyzwaniem dla sektora bankowego będą wymogi związane z cyberbezpieczeństwem w obszarach usług z zakresu technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT), zarządzania ryzykiem, reagowania na incydenty, testowania cyfrowej odporności operacyjnej i udostępniania informacji. Podkreślono złożoność realizacji wymogu wprowadzenia w umowach z dostawcami usług ICT odpowiednich klauzul, odnoszących się m.in. do gwarantowanego poziomu usług, prawa kontroli i przeprowadzania audytów u tych dostawców.

Wśród najważniejszych działań podejmowanych w ramach ZBP, wspierających banki w implementacji wymogów rozporządzenia DORA, wskazano ujednolicenie rozwiązań łączących dostawców usług ICT z sektorem finansowym w zakresie odporności cyfrowej oraz opracowanie rekomendacji zawierających wzorcowe klauzule umowne. Wyzwaniem dla sektora bankowego będzie regularne przeprowadzanie audytów dostawców usług ICT w taki sposób, aby nie zakłócało to świadczenia usług i bieżącej działalności. W związku z tym w ZBP rozpoczęto prace nad projektem wspólnego przeprowadzania takich audytów u dostawców ICT.

Przedstawiciel ZBP poinformował, że polski sektor bankowy, mimo dużego skomplikowania nowych rozwiązań, jest dobrze przygotowany do wypełniania nowych wymogów wynikających z rozporządzenia DORA. W dyskusji wskazano, że dobry stan przygotowań jest wynikiem ugruntowanej praktyki banków w obszarze odporności cyfrowej. Praktyka ta bazuje na stosowaniu się do wydanych przez KNF Rekomendacji D i tzw. wytycznych chmurowych.

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2554 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego i zmieniające rozporządzenia (WE) nr 1060/2009, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014, (UE) nr 909/2014 oraz (UE) 2016/1011.

2.2.9 Nowe rozwiązania wspierające system rozrachunku papierów wartościowych KDPW

Przedstawiciel Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. przedstawił nowe rozwiązania wspierające organizowany przez Spółkę system rozrachunku papierów wartościowych oraz wyzwania na najbliższe lata. W szczególności, omówił projekt badań optymalizacji procesu rozrachunku transakcji, zmiany dokonane w ramach systemu rozrachunku transakcji z rynku pozagiełdowego (OTC) oraz poinformował o wprowadzeniu (w II połowie 2023 r.) mechanizmu *hold release* dla transferów międzysystemowych z innymi centralnymi depozytami (CSD).

Omówiono proces dostosowania KDPW do wymogów regulacyjnych UE dotyczących poboru i redystrybucji kar za nieprzeprowadzenie rozrachunku transakcji rozliczanych przez CCP. Zaprezentowano także planowane działania grupy kapitałowej KDPW w zakresie przygotowań do uczestnictwa w tworzonym systemie SORBNET3 oraz przetwarzania komunikatów SWIFT, przekazywanych przez zagraniczne CSD.

Zwrócono uwagę na planowaną w UE zmianę cyklu rozrachunkowego z T+2 na T+1 dla giełdowych transakcji papierami wartościowymi. W trakcie dyskusji omówiono zakres niezbędnych dostosowań po stronie KDPW oraz jego uczestników do skróconego cyklu rozrachunkowego, a także związane z tym korzyści i ryzyka dla krajowych instytucji finansowych.

Załącznik nr 1. Członkowie Rady oraz osoby zastępujące członków Rady w 2024 r.

Członkowie Rady

1. **Rafał Sura**, Przewodniczący Rady, Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego
2. **Tadeusz Białek**, Zastępca Przewodniczącego Rady, Prezes Zarządu Związku Banków Polskich
3. **Artur Adamczyk**, Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
4. **Piotr Alicki**, Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A.
5. **Tomasz Chróstny**, Członek Rady, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
6. **Jurand Drop**, Członek Rady, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (od 12 lutego)
7. **Krzysztof Falkowski**, Członek Rady, Prezes Zarządu Poczty Polskiej S.A. (do 15 lutego)
8. **Przemysław Gdański**, Członek Rady, Prezes Zarządu Banku BNP Paribas Bank Polska S.A.
9. **Jacek Jastrzębski**, Członek Rady, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego
10. **Cezary Kocik**, Członek Rady, Prezes Zarządu mBanku S.A. (od 11 października)
11. **Szymon Midera**, Członek Rady, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A. (od 26 marca)
12. **Sebastian Mikosz**, Członek Rady, Prezes Zarządu Poczty Polskiej S.A. (od 15 lutego)
13. **Piotr Pogonowski**, Członek Rady, Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego
14. **Bohdan Pretkiel**, Członek Rady, Rzecznik Finansowy (do 20 czerwca)
15. **Joanna Seklecka**, Członek Rady, Przewodnicząca Komitetu Agentów Rozliczeniowych,
16. **Leszek Skiba**, Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki S.A. (do 8 maja)
17. **Paweł Sobolewski**, Sekretarz Rady, Dyrektor Departamentu Systemu Płatniczego NBP
18. **Cezary Stypułkowski**, Członek Rady, Prezes Zarządu mBanku S.A., Prezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki S.A. (odpowiednio do 4 lipca i od 8 listopada)
19. **Dariusz Szwed**, Członek Rady, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A. (do 14 lutego)
20. **Maciej Trybuchowski**, Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A.

Osoby zastępujące Członków Rady⁴

1. **Ziemowit Bağlajewski**, Zastępca Rzecznika Finansowego
2. **Krzysztof Budzich**, Zastępca Dyrektora Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego, Ministerstwo Finansów (do 3 lipca)
3. **Bartosz Drej**, Zastępca Dyrektora Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego, Ministerstwo Finansów (od 4 lipca)
4. **Bartłomiej Dzik**, Zastępca Dyrektora Departamentu Analiz Rynku, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta
5. **Tomasz Karaś**, Zastępca Dyrektora Biura Prezydialnego, Rzecznik Finansowy (na posiedzeniu 29 października)

⁴ Osoby upoważnione przez Członków Rady, na mocy § 2 ust. 2 uchwały Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. (z późn. zm.), do reprezentowania ich w pracach Rady w razie nieobecności.

6. **Anna Maciszyn**, Wicedyrektor Departamentu Rozliczeń i Kart, Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.
7. **Dariusz Nalepa**, Dyrektor Departamentu Bankowości Transakcyjnej, mBank S.A.
8. **Katarzyna Przewalska**, Dyrektor Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego, Ministerstwo Finansów
9. **Emil Radziszewski**, Dyrektor Departamentu Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych i Instytucji Płatniczych, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
10. **Marcin Stasiak**, Dyrektor Departamentu Rozliczeń, BNP Paribas Bank Polska S.A.
11. **Wiesław Strąk**, Wiceprezes Zarządu ds. Finansów, Poczta Polska S.A. (od 10 października)
12. **Jacek Trzynski**, Dyrektor Departamentu Nowych Technologii, Bank Polska Kasa Opieki S.A.
13. **Anna Wawryniuk**, Dyrektor Centrum Rozliczeniowo-Księgowego, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.

Załącznik nr 2. Lista tematów rozpatrywanych na posiedzeniach Rady w 2024 r.

24 kwietnia:

A. Tematy do dyskusji na posiedzeniu Rady

1. Przyjęcie rocznego planu pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2024 r. – *materiał NBP*
2. Sprawozdanie z działalności Grupy Roboczej ds. Bezpieczeństwa Płatności w 2023 r. – *materiał NBP*
3. Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2023 r. – *materiał NBP*
4. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2023 r. – *materiał NBP*
5. Działania UKNF w zakresie cyberbezpieczeństwa podmiotów rynku finansowego. Omówienie raportu CSIRT KNF za rok 2023 – *materiał UKNF*
6. Rekomendacja działań dostawców usług płatniczych w przypadku informacji o kompromitacji danych instrumentu płatniczego – *materiał RF*

B. Tematy materiałów przekazanych do wiadomości Rady

7. Finanse zdecentralizowane. Analiza gotowości polskiego sektora finansowego na nowy krajobraz regulacyjny Unii Europejskiej wokół kryptoaktywów – *materiał ZBP*
8. Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w IV kwartale 2023 r. – *materiał NBP*
9. Informacja o kartach płatniczych – IV kwartał 2023 r. – *materiał NBP*
10. Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w IV kwartale 2023 r. – *materiał NBP*

16 lipca:

A. Tematy do dyskusji na posiedzeniu Rady

1. Informacja o statusie potencjalnej zmiany formatu komunikatów systemu Elixir – *materiał KIR*
2. Badanie opinii publicznej dotyczące znaków pieniężnych będących w obiegu – *materiał NBP*
3. Dostępność usług finansowych dla osób z niepełnosprawnościami – *materiał RF*

B. Tematy materiałów przekazanych do wiadomości Rady

4. Status wdrożenia Sektorowego Centrum Usług AML – *materiał KIR-ZBP*
5. Informacja na temat dyskryminacji IBAN – *materiał NBP-UKNF-MF*
6. Inicjatywy dotyczące systemu płatniczego w Polsce w ramach Roku Edukacji Ekonomicznej 2024 – *materiał ZBP-WIB*
7. Zwyczaje płatnicze a rozwój sieci akceptacji kart w Polsce: badanie konsumenckie 2023 r. – *materiał FPB*
8. Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w I kwartale 2024 r. – *materiał NBP*
9. Informacja o kartach płatniczych – I kwartał 2024 r. – *materiał NBP*
10. Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I kwartale 2024 r. – *materiał NBP*

29 października:

A. Tematy do dyskusji na posiedzeniu Rady

1. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2024 r. – *materiał NBP*
2. Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2023 r. – *materiał NBP*
3. Nowe inicjatywy wspierające płatności elektroniczne – *materiał FPB*

B. Tematy materiałów przekazanych do wiadomości Rady

4. Analiza opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (wg danych na dzień 31 grudnia 2023 r.) – *materiał NBP*
5. Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w II kwartale 2024 r. – *materiał NBP*
6. Informacja o kartach płatniczych – II kwartał 2024 r. – *materiał NBP*
7. Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II kwartale 2024 r. – *materiał NBP*

17 grudnia:

A. Tematy do dyskusji na posiedzeniu Rady

1. Informacja na temat wdrożenia standardu DORA w polskim sektorze bankowym – *materiał ZBP-FinCERT*
2. Nowe rozwiązania wspierające system rozrachunku papierów wartościowych KDPW – *materiał KDPW*
3. Informacja dotycząca planu wdrożenia w systemie Elixir komunikatów w formacie XML – *materiał KIR*

B. Tematy materiałów przekazanych do wiadomości Rady

4. Informacja FinCERT.pl – Bankowego Centrum Cyberbezpieczeństwa ZBP z obszaru cyberbezpieczeństwa banków oraz ich klientów – *materiał ZBP*
5. Informacja na temat realizacji Projektu SORBNET3 i działań podjętych w 2024 r. – *materiał NBP*
6. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2023 r. – *materiał NBP*
7. Raport o nadzorze systemowym w zakresie polskiego systemu płatniczego w 2023 r. – synteza – *materiał NBP*
8. Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w III kwartale 2024 r. – *materiał NBP*
9. Informacja o kartach płatniczych – III kwartał 2024 r. – *materiał NBP*
10. Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w III kwartale 2024 r. – *materiał NBP*

Wykaz stosowanych skrótów

AML	– (<i>anti-money laundering</i>) przepisy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu
BLIK	– system płatności mobilnych organizowany przez Polski Standard Płatności S.A.
CSIRT KNF	– Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego KNF
CSD	– (<i>central securities depository</i>) centralny depozyt papierów wartościowych
DDoS	– (<i>distributed denial of service</i>) rozproszona odmowa usługi
DORA	– (<i>Digital Operational Resilience Act</i>) rozporządzenie w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego
EBA	– (<i>European Banking Authority</i>) Europejski Urząd Nadzoru Bankowego
EBC	– Europejski Bank Centralny
Elixir	– system KIR dla rozliczeń międzybankowych płatności detalicznych w złotych
FinCERT	– Bankowe Centrum Cyberbezpieczeństwa ZBP
FPB	– Fundacja Polska Bezgotówkowa
IBAN	– (<i>International Bank Account Number</i>) – międzynarodowy numer rachunku bankowego
ICT	– (<i>Information and Communications Technology</i>) technologia informacyjna i komunikacyjna
ISO	– (<i>International Organization for Standardization</i>) Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna
KDPW	– Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.
KE	– Komisja Europejska
KIR	– Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
MF	– Ministerstwo Finansów
MiCA	– (<i>Markets in Crypto-Assets</i>) rozporządzenie w sprawie rynków kryptoaktywów
NBP	– Narodowy Bank Polski
OTC	– (<i>over the counter</i>) pozagiełdowy rynek obrotu instrumentami finansowymi
PSD	– (<i>Payment Services Directive</i>) dyrektywa UE w sprawie usług płatniczych
Rada	– Rada ds. Systemu Płatniczego
RF	– Rzecznik Finansowy
SFD	– (<i>Settlement Finality Directive</i>) dyrektywa o ostateczności rozrachunku
SKOK	– Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
UE	– Unia Europejska
UKNF	– Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
WIB	– Warszawski Instytut Bankowości, fundacja ZBP
XML	– (<i>extensible markup language</i>) uniwersalny język znaczników umożliwiający znakowanie i tagowanie danych w różnych formatach
ZBP	– Związek Banków Polskich

nbp.pl

